

OYUN BİTTİ

MARKALAR, ŐİRKETLER VE LİDERLER
YENİ DÖNEMİ NASIL YÖNETECEK?

SALİM KADIBEŐEGİL

Güzel insan
Victor Ananias'in
anısına...

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	11
Önsöz	13
Giriş	17

I. KISIM ÇANLAR KİMİN İÇİN ÇALIYOR?

1. BÖLÜM

SOSYAL SORUMLULUĞUN SUYUNU ÇIKARTTIK!

Yaşamda ya “İZ” bırakırsın ya da “İS”!	20
Sorumsuzluklarımızın hediyesi: sosyal sorumluluk	40
Meğer yanlış reçete yazmışlar!	42
Sorumluluk “bireyseldir”, “kurumsal” değil!	
Sosyal “hiç” değil!	46
Parayı nasıl kazandığınız “sosyal sorumluluktur”	49
Titanik neden (iki defa) battı?	52
Parayla nasıl itibar satın alırsınız?	56
Sosyal sorumluluk iş hayatının kenar süsü değildir!	60
Sosyal sorumluluk raporları ve endeksleri yoksa bir “kandırmaca” mı?	68
İşi “sorumluluk anlayışı” ile yönetmek ne demek?	73
İşi yönetmeyi “parayı yönetmek” sanıyoruz!	79
“Sorumluluk” kavramının hakkını vermek	85

2. BÖLÜM YALAN DÜNYA YAŞIYORUZ!

Güneş artık içimizi değil endişelerimizi ısıtıyor!	87
“Para” saadet getirdi mi?	90
Kredi derecelendirme kuruluşlarının “itibarı”	92
En tercih edilen deterjan” İsviçre!	95
Yalnız “adaların” sıkıntısını offshore hesaplar gideriyor!	97
Bir ülkenin sokaklarında kan varsa satın alma zamanı gelmiştir!	100
Plastik kartlarla “Kırmızı Başlıklı Kız öyküsü” yeniden yazıldı	101
Hisse değeri: olmayan değer masalı	104
Hollywood bitiyor!	110
Süper güç! ABD ne durumda?	111
Domino taşları nasıl devrildi?	115
Avrupa Birliği'nin yüksek idealleri adına “yalan” söylenmiş!	117

3. BÖLÜM GÜNEŞ NEREDEN DOĞACAK?

Ya 1,5 milyar Çinli araba sahibi olursa!	121
2050'de dünyanın en kalabalık ülkesi: Hindistan	128

4. BÖLÜM BİREYLER NASIL KÜRESELLEŞTİ?

Küreselleşen bireyler hesap soruyor!	133
Google'lı yaşam... Ya da Google'sız 24 saat	140
WikiLeaks ile açılan yeni dünya penceresi!	141
Michael Moore: “Dev adamın yarattığı gündem”	142
Ekşi Sözlük'ün “ekşi bilgileri”...	143
Briç oynarken küreselleşen bireyler!	144
Küresel bireyler neyin peşinde?	148

II. KISIM

YENİ DÜNYA, YENİ İNSAN, YENİ YAŞAM

5. BÖLÜM

KAÇ KİLO MUTLUSUNUZ?

Bugün kaç “kilo” mutlusunuz?	155
Yaşamı “neresinden tutarak” ölçmek akılcı	163
Yeni ölçek nasıl bir şey olacak?	164

6. BÖLÜM

YAŞAMIN ŞABLONLARI DEĞİŞİYOR

Aynı zaman diliminde iki ayrı dünyada yaşayacağız	169
İş hayatı da şablonlarını terk ediyor...	172
Teknoloji mi insanları yönetecek, insanlar mı teknolojyi yönetecek?	180
Biri bizi gözetliyor “MU”!	181

7. BÖLÜM

ETİK KARNİNİZİN AĞRIMASIYLA İLGİLİ BİR MESELEDİR

Çalışanlarına “iş” arayan işveren!	185
Yönetim kurulu başkanının gece uykusu kaçınca...	188
Ne etikdir, ne değildir?	190
Bireyler kadar ürünler ve kurumlar da “ahlaklı” olmalıdır!	195
Para, satın alınırken kazanılır“dı”!	197
Adil ticaret ve etik akrabalığı	199
Etik “adil ticarete” dönüşüyor...	200
Etik ticaret pazarı yılda yüzde 20 büyüyor!	203
Tüketici bilinci ve tercihler “etik” lehine değişiyor!	206
Etik şirket yatırımcı çekiyor, etik olmayanlar sivil toplumun gazabını!	208

İlk sosyal raporlamadan adil ticarete...	211
Adil ticaretin standartları	213
Yeni gündem; “sabıksız ürünlere” doğru...	215

8. BÖLÜM

SİVİL TOPLUM DEĞİL TEMİZ TOPLUM

Hangi sivil toplum, hangi küresel bireyler?	219
Sivil toplum değil “temiz toplum” kuruluşları!	223
İyi polis kötü polis rolleri değişiyor!	225

9. BÖLÜM

SOSYAL GİRİŞİMCİLER

Sosyal girişimciler	227
Sosyal girişimciliğin kalkınmadaki önemi	234
Sosyal girişimcilik ruhu dünyayı kurtarır mı?	239

10. BÖLÜM

İYİ ŞİRKET, İYİ HÜKÜMETTEN ÖNCE “İYİ BİRER İNSAN” OLABİLMEK

Victor	245
Sanat... Sanat... Sanat...	251
Saygı, saygınlık ve yaşam	255

EKLER

Borusan'ın açıklaması	261
Garanti Bankası'nın açıklaması	265
Akbank'ın açıklaması	266
Yazar hakkında	269

GİRİŞ

İki grafik, iki fotoğraf ve bir resimleme

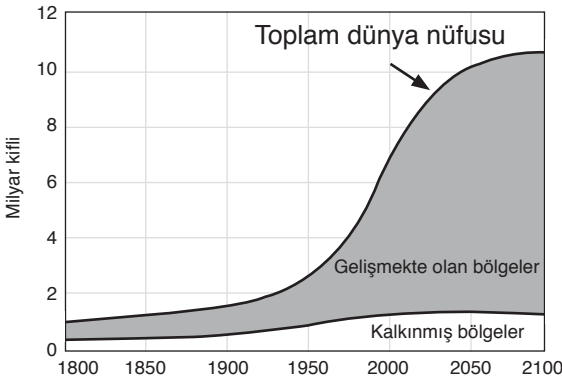
KARİYERİMDE GAZETECİLİKTEN HALKLA İLİŞKİLERE, stratejik iletişimden itibar yönetimine kadar iletişimin her alanında yolculuk yaptım. Bugüne kadar bilgi ve birikim paylaşımı adına yazdığım kitaplar hep bu yolculuğun ara istasyonlarında “ne var ne yok” arayışındı! “*Halkla ilişkiler öyle olmaz, böyle olur*”, “*Kriz iletişimi öyle yönetilmez, böyle yönetilir*”, “*Aslında kurumsal iletişim şudur*”, “*İtibarı yönetmekten daha önemli bir işimiz yoktur*” gibi beylik laflar, bu kitapların okurla buluştuğu temel içerikler oldu.

Ancak bugünlerde geriye dönüp baktığımda, aslında etrafında dolaşıp, ağızda geveleyip bir türlü söyleyemediğim şeyleri veya başka bir deyişle “büyük resmi” iskaladığımı görüyorum! Bu bir itiraf değil. Belki birikimim o günlerde burada yazılanları cesaretle söyleyebilecek düzeyde değildi. Belki içinde yaşadığımız siyasal, ekonomik ve sosyal koşullar bu tahlili yapmama olanak vermiyordu. Belki, bu ufku açacak tartışmaların odağında değildim. Ama şurası bir gerçek ki, aslında bugün yazdıklarım, o zamanlarda da geçerliydi. Peki, ne değişti? Kafamın içindeki bilgiler ile deneyimlerimin çatışması mı bugün, “Tamam işte budur!” diyerek bu satırların arasında dolaşmama sebep oldu? Şöyle diyebilirim: “İtibar” dediğimiz ucu bucağı olmayan ama sonuçta “saygınlıkla” ilişkilendirdi-

ğimiz kavramın günlük yaşamımızın içinde karşı karşıya kaldığı “çatışma ortamları” birçok şeyi yeniden değerlendirmeme neden oldu. Sonuçta saygınlık “değerler manzumesiydi”. Ve değerler, toplumsal yaşamın içinde değişime uğruyordu. Örneğin, 70-80 yıl önce çok parası olan, çok zengin olan, şatafat içinde yaşamı olanlar belki de çok itibarlıydı. Oysa şimdi itibarın parayla ilişkili bir şey olmadığı gerçeğiyle yüzleştik. Bu yüzleşme, “saygınlık” adına yaşamın başka alanlarına bakmamızı ve belki de bir özeleştirme yapmamızı sağladı.

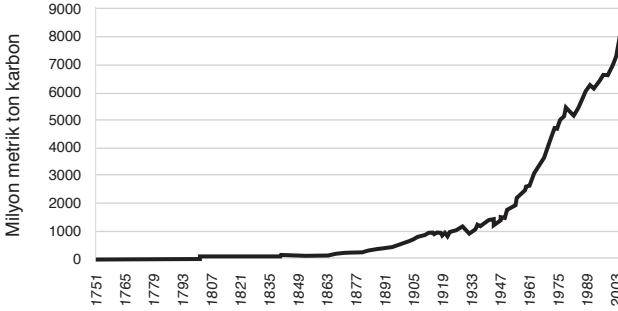
Son yıllarda itibar yönetimi, sürdürülebilirlik, kurumsal sorumluluk, toplumsal yatırım, çalışan markası başlıkları altında şirket yöneticilerine yaptığım sunumlarda “ısrarla” kullandığım “iki grafik ve iki fotoğraf ve bir resimleme” kafamın netleşmesine neden oldu. İnternet ortamında tesadüfen bulduğum bu görseller bu kitabın “ana fikrini” oluşturdu. Arka arkaya bir araya geldiklerinde içinde bulunduğumuz dünyanın ve dolayısıyla da “bizim durumumuzu” çok net bir şekilde gözler önüne seriyor.

Bu kitap işte bu beş görsel malzemenin arka planını anlatıyor. Arka planda pek de keyifli şeyler yok. Bugüne kadar “İşte doğrusu budur” şeklinde dayatılan hiçbir şeyin doğru olmadığına tanık oluyoruz; aslında bu “sözde” doğrularla hep birlikte yaşamı içinden çıkılmaz bir hale getiriyoruz.

Birinci grafikte 1800'lerden bu yana dünyadaki nüfus artışı görülüyor. Gezegenin yedi milyara dayanmış olan nüfusunun dağılımındaki temel sorun bu dramatik artışın “tarım toplumu” koşullarını geride bırakamamış, yeterli teknik ve altyapıya sahip olmayan az gelişmiş ülkelerde—sağlık ve eğitim altyapısı gelişmemiş, bilgi ve bilinç düzeyi sınırlı, tarım, hayvancılık ve beslenme konusunda geri kalmış ülkelerde—yoğunlaşmış olmasıdır. Hani kartondan, tenekeden, plastik malzemelerden yapıma, sözde eve benzeyen yerlerde bir ailenin 10-15 ferdi- nin yaşamını idame ettirdiği coğrafyalar... Aynı gezegen, aynı kaynaklar, ancak sadece on kişiden biri bu kaynakları insan- oğlunun layık olduğu şekilde kullanabiliyor! Kalan dokuz kişi “tesadüfen” yaşamını idame ettirebiliyor.

CO₂ emisyonları 1751-2006

Kaynak: Carbon Dioxide Information Analysis Center, 29 Nisan 2009,
http://cdiac.orn.gov/ftp/ndp030/global.1751_2006.ems

İkinci grafik, gezegenimizin geleceğini tehdit eden sera gazları salımlarıyla ilgili, sanayileşmenin başladığı ve yaygınlaştığı 1800'lü yıllardan itibaren durumu ortaya koyan bir tablodur. Geldiğimiz nokta, acile yatmış bir hastanın yoğun bakıma nakli sırasında başına gelebilecek herhangi bir olay karşısında yaşama veda etmesi ile yaşama tutunması arasındaki ince çizgiyi andırıyor.

Bu iki grafiğe bakarak kendimizi sorgulayabiliriz. Dünyanın hangi coğrafyasında yaşıyor ya da hangi kariyer süreci

içinde yolculuk yapıyor olursak olalım bu tablolaradaki gerçeklerden etkilenmeyeceğimizi söyleyebilir miyiz? Hangi şirkette, kurumda, nasıl bir pozisyonda çalışırsak çalışalım, hangi eğitim kurumunda okursak okuyalım, bu tablolar varken yarınlarmıza “güven” içinde bakabilir miyiz?

Ailelerimizin, çocuklarımızın, yaşadığımız coğrafyanın bu tablolarda görünen olgulardan etkilenmeyeceğini ve yaşamımızın bir bütün olarak “altüst” olmayacağını söyleyebilir miyiz?

Doğal afetler sonucunda, özellikle son 20 yıldır yaşanan felaketler milyonlarca insanın yaşamını kökten değiştirdi. Dünyanın dört bir tarafında ardı arkası kesilmeyen göçlerin temel nedeni, az gelişmiş ülkelerdeki dramatik yaşam koşulları nedeniyle milyonlarca kişinin nefes alabilmek için gelişmiş ülkelerin kapısına yığılması değil mi? Yoksulluk, açlık ve diğer yaşam koşulları eğitimsiz, bilinçsiz halk yığınlarını çareyi ellerine geçirdikleri silahlarla diğerlerini ortadan kaldırmakta aramaya yönelmiyor mu?

Tüm bu olumsuzlukları kim yarattı? Geldiğimiz noktada ki bu görüntünün hesabını kimden sormamız gerekiyor? İşin içinden nasıl çıkacağız?

İşte bu soruların cevabını vermek için önce aynaya bakmamız gerekiyor. Burada da yukarıda sözünü ettiğim diğer iki fotoğraf ve bir resimleme devreye giriyor.

İlk fotoğraftaki gibi yaşadı veya yaşamak istedi insanoğlu! Sorumsuzca üretti ve tüketti. Doğal kaynakların hiç tükenmeyecek olduğunu düşündü. Bunu yaparken de aklını ve yaratıcılığını kullandı! Teknolojiler geliştirdi. “Amerikan Rüyaları” ile süslendi beyinlerimiz. Bilimle destekledi bu açmazı. Bu amaç uğruna savaşlar çıkarıldı/icat edildi. Yaşamlar “ucube” kentlere hapsedildi. Denizler tükendi, sular kirlendi, birçok hayvan türü ve ekilebilir tarım arazisi yok edildi. Ormanlar can çekişiyor. Engelli bir gezegene dönüştü dünyamız.

Ve diğeri; bir resimleme. Bütün bunları bilmemize karşın gerçekleri halının altına süpürmeyi “marifet” sandık! Görmezlikten geldik. Duymadık. Üç maymunu oynadık son 150 yıldır! Bunları dile getirmek isteyenleri susturduk. Dinlemedik. Hatta “yok ettik!”

Bunları biliyor olmamıza karşın reklam yaptık, halkla ilişkiler yaptık, iletişim yönettik. Şirketlerin üst düzey yöneticileri olduk. Markalarımızı küresel pazarların çayırlarına saldıktık. Fabrikalar kurduk tarım arazilerine, ormanları tükettik ürettiklerimize ambalaj malzemesi yapmak için, hayvanların kürklerini kadınların omuzlarında “şıklık ve zenginlik” için yarıştırdık. Pazarlama, işletme, mühendislik, mimarlık okuduk bunları

gerçekleştirebilmek için... “Gurular” saldı iş âleminin dört bir yanına, “daha feci nasıl olabilir” diye akıl verdiler hepimize!

“Başarıyı” bunları yapabilmenin içinde aradık. Üstüne üstlük, bunları başaranlara “itibar” madalyası taktık!

Konferanslara, zirvelere ve forumlara gelen giden gurulara bakıyorum. Pazarlamaya, markaya, rekabete, yönetime dair yeni bir şey söylüyorlar mı diye. En yeni söyledikleri aslında 1990'larda söylenmiş olanlar. Örneğin “inovasyon” gibi! Ondan önce müşteri vardı, toplam kalite yönetimi vardı, performans yönetimi vardı... “Ara sıcak” olarak liderlik, küreselleşme, sürdürülebilirlik gibi nereye çeksek oraya uzanacak kavramlar servis ediliyordu! 2010'larda söyleyecek “yeni bir şeye” yer kalmadı sanki. Hepsi farklı şarkıların ortak nakaratları...

Son fotoğraf, el birliğiyle “yatalak hasta” haline dönüştürdüğümüz gezegenimizin hastaneye naklini gösteriyor! Başka söze gerek var mı?²

Özetle, geldiğimiz noktada bohçamızda ne var?

2 PakWheels.com; <http://www.pakwheels.com/forums/guess-humor-hobbies/64455-all-new-cow-rolla-africa>

Rahatsızlık! Mutsuzluk! Kendimiz, çocuklarımız ve dünyanın bütünüyle ilgili endişelerimiz... Çaresizlik, acizlik, vicdan azabı...

Hiçbirimiz gidişattan memnun değiliz.

Dünyanın hangi coğrafyasında olursak olalım, huzur içinde değiliz!

Bir elimizde, bize sunulan bir dünya var, diğerinde de, gelecek nesillere teslim edeceğimiz dünya. Bakalım sizin elinizdeki hangisi?³

3 WE FEED THE WORLD; <http://topdocumentaryfilms.com/we-feed-the-world/>